

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till: ju.L5@regeringskansliet.se

**Yttrande över betänkandet En skärpt syn på brott mot journalister
och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2)**
(Dnr Ju2022/00396)

Statens institutionsstyrelse (SiS) har ombetts att yttra sig över det aktuella betänkandet. SiS tillstyrker förslagen i betänkandet och lämnar följande synpunkter.

SiS ser det som angeläget att myndighetens medarbetare ska ha en trygg och säker arbetsmiljö samtidigt som den vård som barn, unga och klienter ges ska vara trygg, rättssäker och av god kvalitet. Eftersom det är förhållandevis vanligt förekommande att medarbetare hos SiS utsätts för hot och våld i myndighetens verksamheter har SiS under de senaste åren gjort en omfattande satsning på bland annat säkerhetshöjande åtgärder. SiS instämmer i att det behövs ett förstärkt straffrättsligt skydd för de utövare av samhällsnyttiga funktioner som omfattas av betänkandet. Utredningens förslag kan ur det perspektivet ses som ett välbehövt komplement till myndighetens trygghets- och säkerhetsarbete.

Med utövare av samhällsnyttig funktion avses enligt betänkandet bland annat personal inom socialtjänsten. SiS delar utredningens bedömning av vad som ska avses med begreppet socialtjänst. Begreppet socialtjänst är dock inte enhetligt definierat i de författningar som rör verksamhet inom socialtjänsten. Enligt SiS är det därför viktigt att det tydligt framgår av förarbetena att skyddet omfattar personal som är verksam inom all den verksamhet som enligt lag eller förordning handhas av SiS. Därmed kommer även personal inom SiS som arbetar med utbildning att omfattas av ett förstärkt straffrättsligt skydd. SiS bedriver även viss hälso- och sjukvårdsverksamhet. SiS välkomnar därför även förslaget att det straffrättsliga skyddet omfattar hälso- och sjukvårdspersonal.

Statens institutionsstyrelse

Besök Svetsarvägen 10
Adress Box 1062
171 22 Solna

Telefon 010-4534000
Fax 010-4534050

E-post registrator@stat-inst.se
Internet www.stat-inst.se

Org-nr 202100-4508

Genom bestämmelserna om våld eller hot mot tjänsteman och förgripelse mot tjänsteman kan medarbetare inom SiS redan idag åtnjuta ett förstärkt skydd men bara i de fall det bedöms ske inom ramen för *myndighetsutövning* (jfr 17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken). Genom de nu föreslagna straffbestämmelserna kommer de specifikt utpekade funktionerna att få samma förstärkta skydd redan i samband med deras *tjänsteutövning*. SiS välkomnar således utredningens förslag och anser även att införandet av nya gradindelade brott framstår som en adekvat lagteknisk lösning.

En förutsättning för att SiS ska få lämna uppgifter till polis eller åklagare är att det inte på grund av sekretess finns något hinder för SiS att röja uppgifter. Sekretess gäller enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, inom socialtjänsten för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men. Sekretessen avser att skydda den som är intagen hos SiS eller någon närstående till honom eller henne. En uppgift om att en person är intagen eller har varit intagen på ett särskilt ungdomshem eller LVM-hem är typiskt sett en sådan uppgift som omfattas av socialtjänstsekretessen. En av de viktigaste utgångspunkterna inom socialtjänsten är att verksamheten ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet. Den utgångspunkten har haft en avgörande betydelse för utformningen av sekretessregleringen. Socialtjänsten, tillsammans med bland annat hälso- och sjukvården, har därför mer begränsade möjligheter än vad många andra verksamheter har att lämna uppgifter om brottsmisstankar till exempelvis polis eller åklagare (se prop. 2005/06:161 s. 66 och jfr 10 kap. 24 § OSL). I 10 kap. OSL finns vissa sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess. För personal inom socialtjänsten krävs enligt 10 kap. 23 § OSL, om de sekretesskyddade uppgifterna avser en person över arton år, att det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år för ett fullbordat brott för att sekretessbelagda uppgifter ska få lämnas till polis eller åklagare. Sekretess hindrar inte heller att en uppgift lämnas till en annan myndighet om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § OSL).

I förarbetena till den bestämmelsen uttalas att det många gånger måste ligga inom myndighetens verksamhet att se till att en misstanke om brott blir utredd. Bestämmelsen ska dock användas restriktivt (prop. 1979/80:2 Del A s. 123). Avgörande för om det är möjligt att lämna sekretesskyddade uppgifter med stöd av 10 kap. 2 § OSL är att det görs en bedömning av att en anmälan är nödvändig för att myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Någon formell begränsning när det gäller minimistraflet för

brottet finns inte i denna situation. JO har uttalat att SiS personal måste ha förutsättningar att bedriva ett meningsfullt och ändamålsenligt behandlingsarbete. För att det ska vara möjligt måste personalen kunna arbeta utan att bli utsatt för våld eller hot om våld. Enligt JO är ett angrepp på personalen också ett angrepp på verksamheten. SiS kan därför många gånger lämna ut uppgifter till polisen med stöd av 10 kap. 2 § OSL när personal blir utsatt för våld eller hot om våld, eftersom det måste anses nödvändigt för att myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Det innebär dock inte att en polisanmälan alltid bör göras. Enligt JO ska en bedömning göras av alla omständigheter i det enskilda fallet (se JO:s beslut den 26 juni 2017 i ärende med dnr 406-2014).

Den som ska göra sekretessprövningen ställs inför en svår uppgift och det råder ofta en osäkerhet om och i vilken utsträckning uppgifter om misstankar om brott som riktar sig mot personal vid SiS särskilda ungdomshem och LVM-hem får lämnas till polis eller åklagare. Den nuvarande ordningen är inte tillfredsställande. Det finns därmed en risk att personal inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården inte kommer att komma i åtnjutande av det förstärkta straffrättsliga skyddet som förslaget innebär. Enligt SiS är det angeläget att brott mot SiS personal kan utredas och lagföras. Det är därför viktigt att det klart anges vilka förutsättningar som ska gälla för att sekretessbelagda uppgifter om brott mot utövare av samhällsnyttiga funktioner ska få lämnas till andra myndigheter. SiS förordar därför att det införs en sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör för personal inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården att rapportera misstankar om brott begångna mot personalen till den myndighet som har att ingripa mot brottet.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har HR-direktören Robert Stenbom, ekonomi- och planeringsdirektören Anna Sandahl och biträdande chefsjuristen Caroline Hellström deltagit. Föredragande har varit juristen Carlos Leal.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark

Carlos Leal